

Planinarske kuće

Planinarske kuće (objekti, u širem smislu) omogućavaju odmor i boravak planinara te čine planine pristupačnijima.

Ovaj priručnik na sistematičan način pruža pregled stanja planinarskih kuća u hrvatskim planinama, nastojeći ponuditi praktične i upotrebljive podatke za planiranje boravka u planinama. Pri pripremi knjige korišteni su podaci iz »Planinarskog vodiča po Hrvatskoj«, podaci Komisije za gospodarstvo HPS-a te podaci planinarskih udruga koje upravljaju pojedinim kućama. Podaci kojima raspolaže Komisija za gospodarstvo HPS-a stalno se ažuriraju na webu HPS-a, pa korisnicima knjige preporučujemo da moguće novije podatke potraže na adresi www.hps.hr.

U Hrvatskoj je danas u funkciji 146 planinarskih kuća. Riječ je o vrijednoj imovini u koju je uložen nemjerljiv trud brojnih naraštaja planinara i koja uvelike doprinosi sigurnosti i udobnosti posjetitelja

naših planina. Upravo zato, planinarske kuće ne treba promatrati samo kao građevine »razbacane« po našim planinama, nego na poseban način treba vrednovati njihovu ulogu u razvitku hrvatskog planinarstva. Upravo je isticanje i bolje vrednovanje truda koji su hrvatski planinari uložili i koji ulažu u uređenje brojnih teško pristupačnih kuća glavni motiv za izdavanje ovog priručnika.

Vrste planinarskih kuća

Dodjeljivanje kategorija planinarskim kućama regulirano je HPS-ovim **Pravilnikom o upravljanju planinarskim kućama u Hrvatskoj**.

Razlikujemo tri vrste planinarskih kuća (u širem smislu):

Planinarski dom je otvoren vikendom, blagdanima ili stalno i u pravilu pruža mogućnost prehrane i okrepe. Objekt koji je otvoren samo nedjeljom, ali ne i subotom ne smatra se planinarskim domom, nego planinarskom kućom.

Planinarska kuća (u užem smislu) otvorena je samo povremeno ili po dogovoru s upraviteljem. Za posjet kući potrebno je na vrijeme provjeriti hoće li biti otvorena, odnosno najaviti se upravitelju.

Planinarsko sklonište je nezaključana, stalno otvorena i neopskrbljena kuća u kojoj se može prenoćiti bez prethodne najave upravitelju. Za noćenje u planinarskom skloništu treba sa sobom ponijeti vreću za spavanje.

Ovisno o mjestu gdje se nalaze, skloništa mogu nositi i sljedeće nazive:

Bivak. U visokim planinama postoje skloništa posebne konstrukcije, koja se često nazivaju bivak, premda imaju ista svojstva kao i sva druga planinarska skloništa. (U Hrvatskoj se naziv »bivak« ne koristi ni za jedan objekt, no taj naziv imaju neka skloništa u susjednim državama).

Zimska soba. Neki domovi i kuće imaju nezaključanu prostoriju koja služi kao sklonište u vrijeme kada je taj objekt zatvoren, a inače kao dodatni prostor za noćenje. Ako je takvo sklonište u samoj kući ili u njezinoj neposrednoj blizini (u vidokrugu), naziva se zimska soba i ne smatra se -zasebnim planinarskim skloništem. Kao i u planinarskom skloništu, u zimskoj sobi nalazi se skupni ležaj, klupa, peć, a u mnogima i posuđe za kuhanje te ogrjev.

Većinom planinarskih kuća danas upravljaju planinarske udruge, a s nekoliko upravljaju samostalna poduzeća ili osobe, primajući planinare pod istim ili sličnim uvjetima. Kuće kojima upravljaju ugostitelji ili privatne osobe mogu postati planinarske potpisivanjem ugovora s HPS-om kojim se upravitelj obvezuje na poštovanje uobičajenih prava i povlastica planinara.

U svim planinarskim domovima i kućama u Hrvatskoj, uz predočenje članske iskaznice planinari imaju 50 posto popusta na punu cijenu noćenja, a drugi (neplaninarski) objekti najčešće ne daju popust planinarima. Noćenje u skloništima je u pravilu besplatno. Popusti koji vrijede za članove HPS-a, temeljem ugovora o reciprocitetu u cijeni noćenja u planinarskim objektima vrijede i za članove Planinske zveze Slovenije te članove društava u sastavu Planinarskog saveza Herceg-Bosne.

Planinarske domove, kuće i skloništa lako je razlikovati od drugih objekata po standardiziranim **plavim natpisnim pločama** na pročelju. Ispod znaka HPS-a na ploči su bijelim slovima ispisani vrsta i ime kuće, nadmorska visina i naziv upravitelja.

Podaci o kategoriji podložni su promjenama, pa su u vremenu od izdavanja plavih natpisnih ploča nekim kućama promijenjene kategorije. U ovom priručniku kategorije su usklađene sa stvarnim stanjem na terenu, prema Pravilniku o upravljanju planinarskim kućama. Kriterij za promjenu kategorije je promijenjen režim otvorenosti i opskrbljenosti objekta u razdoblju dužem od jedne godine.

Planinari trebaju računati na to da neki upravitelji pogrešno zovu svoje planinarske kuće domovima iako one to nisu.

Opskrbljenost

Planinarski domovi i kuće mogu biti **potpuno ili djelomično opskrbljeni ili neopskrbljeni**. Potpuna opskrbljenost podrazumijeva prodaju hrane i pića, ležaje, a djelomična opskrbljenost prodaju pića i ležaje bez posteljine. O opskrbljenosti planinarskih kuća, kao i o tome jesu li otvorene, odnosno gdje se posuđuje ključ, treba se pravodobno i na pravome mjestu informirati te najaviti dolazak.

Standard planinarskih kuća

Mnogo planinarskih kuća nalazi se u nepristupačnim i udaljenim predjelima. Često je u njima standard smještaja ispod minimalnih turističkih standarda, no planinari trebaju biti svjesni da briga o svakoj planinarskoj kući zahtijeva ulaganje velikih sredstava, nebrojenih sati dobrovoljnog rada te trebaju cijeniti požrtvovnost brojnih planinara koji brinu o planinarskim kućama. Mnoge su planinarske udruge financijski preslabe da bi mogle svoje kuće kvalitetnije urediti pa posjetitelji hrvatskih planinarskih kuća trebaju računati na razmjerno skromnu razinu usluga. Osnovno osobno načelo kod korištenja planinarskih kuća treba biti da ih napustimo bar **u onakvom redu u kakvom smo ih našli**.

Fond za obnovu planinarskih kuća

Imajući u vidu potrebu za obnovom velikog broja planinarskih kuća Skupština Hrvatskoga planinarskog saveza donijela je 2003. odluku da će se dijelom prihoda od članarine redovito sufinancirati obnova najpotrebitijih planinarskih kuća putem **fonda za obnovu planinarskih kuća**. Od tada svake godine Glavni odbor HPS-a i Komisija za gospodarstvo HPS-a raspisuju natječaj za potporu obnove planinarskih kuća, s jasno određenim kriterijima, na koji se mogu s propisanom dokumentacijom javiti planinarske udruge koje upravljaju planinarskim kućama. Iz fonda je u proteklih deset godina izdvojeno više od milijun kuna za troškove obnove i uređenja više od 50 planinarskih kuća.

Objekti pogodni za škole i tečaje

Do danas nijedna planinarska kuća u Hrvatskoj nije građena ili uređena isključivo kao školski centar, no više njih pruža pogodne uvjete za održavanje raznovrsnih tečaja i škola (male planinarske škole, opće planinarske škole, tečajevi za vodiče, markaciste i sl.). Kućama prikladnim za održavanje škola i tečaja smatramo one koji imaju dobro organiziranu kuhinju, dovoljan broj ležaja, struju iz električne mreže, a poželjno je da imaju izdvojenu prostoriju u kojoj se u vrijeme gužve neometano od drugih posjetitelja mogu održavati predavanja.

Najprikladniji za škole i tečaje su sljedeći domovi i kuće:

Petrov vrh na zapadnom Papuku

Omanovac na Psunju

Kamenitovac na Bilogori

Kalnik u Hrvatskom zagorju
Filićev dom na Ravnoj gori u Hrvatskom zagorju
Belecgrad na Ivanščici
Pasarićeva kuća na Ivanščici
Ačkova hiža u Hrvatskom zagorju
Picelj u Hrvatskom zagorju
Runolist na Medvednici
Bijele stijene u Tuku, u Gorskom kotaru
Klek u Gorskom kotaru
Vila Velebita na Baškim Oštarijama
Promina
Putalj na Kozjaku
Umberto Girometta na Mosoru

Planinarska obilaznica »Hrvatske planinarske kuće«

HPD »Željezničar« iz Zagreba ustanovio je 2000. povodom svoje 50. obljetnice i 125. obljetnice prvog izleta HPD-a planinarsku obilaznicu »Hrvatske planinarske kuće« (HPK). Ta planinarska obilaznica obuhvaća sve planinarske kuće u Hrvatskoj, a svaka nova planinarska kuća automatizmom postaje kontrolna točka ove obilaznice. Obilaznica nema posebne trase, a obilaznik sam bira prilaz do kontrolne točke nekim od postojećih planinarskih putova. Obilazak nije vremenski ograničen.

Planinarske kuće u obilaznici »Hrvatske planinarske kuće« razvrstane su po područjima označenima rednim brojevima od 1 do 20. Raspodjeli po područjima svrha je da planinari obilaze kuće po cijeloj Hrvatskoj, odnosno da obiđu barem jednu kuću u svakom području. Podjela je usklađena s Hrvatskom planinarskom obilaznicom (HPO).

Posjet svakoj KT dokazuje se otiskom žiga kuće na predviđenom mjestu u dnevniku obilaznice, a ako je kuća zatvorena, fotografijom ispred nje. Preporučuje se fotografiranje ispred ploče s nazivom kuće. Na fotografiji se mora jasno vidjeti obilaznik. Ako se obilazak dokazuje fotografijom, na njezinoj poledini treba upisati redni broj područja i KT te datum obilaska. Ako u kući nema posebnog žiga obilaznice HPK (u obliku kuće), može se koristiti postojeći žig kuće.

Dnevnik obilaznice može se kupiti u HPD »Željezničar«, Trnjanska 5b, 10000 Zagreb, utorkom od 18.30 do 20.30 sati ili se može naručiti poštom. Trošak poštarine se naplaćuje.

Obilaznica ima šest stupnjeva priznanja. Obilaznik koji dokaže da je obišao 25 KT ima pravo na zelenu značku, a za obiđenih 50 KT stječe pravo na bijelu značku. Za plavu značku treba obići 75 KT, a među njima najmanje jednu KT iz svakog područja gdje postoje planinarske kuće. Zlatnu značku dobit će obilaznik koji obiđe 100 KT. Posebna priznanja dobivaju obilaznici koji obiđu 125 KT i 150 KT.

U cijenu dnevnika obilaznice HPK-a nisu uračunate cijene značaka, koje su vrlo povoljne. Pravo na kupnju zelene, bijele, plave i zlatne značke imaju samo obilaznici koji ispune uvjete iz ovih pravila. Posebna priznanja su besplatna. Dnevnici se šalju poštom ili donose osobno u HPD »Željezničar« radi ovjere i dodjele značaka.

Kućni red

Planinarski domovi, kuće i skloništa namijenjeni su odmoru planinara i drugih korisnika. Te kuće pružaju različite uvjete u pogledu opremljenosti, prostora i opskrbljenosti pa gosti često svoje zahtjeve trebaju uskladiti s uvjetima u kući.

U svim planinarskim kućama u Hrvatskoj primjenjuje se jedinstven **kućni red** kojeg se trebaju pridržavati svi posjetitelji i domaćini. Kućni red treba biti na istaknutom i vidljivom mjestu u planinarskoj kući, a goste koji se ne pridržavaju reda, nedolično se ponašaju, puše u prostorijama, opijaju se, buče ili nanose materijalnu štetu domaćin kuće ima pravo udaljiti.

Poštujte kućni red, a po potrebi upozorite i druge korisnike kuće na njega.

Predstavite se domaćinu pri dolasku u planinarsku kuću; poštujujte njegov autoritet; za vrijeme boravka budite umjereni u zahtjevima, a na odlasku mu platite usluge koje ste koristili, pozdravite ga i obavijestite kuda ćete ići.

Budite skromni i obazrivi prema drugim gostima i osoblju koje radi ili dežura u kući. Poslije 22 sata poštujujte apsolutni mir, ne remetite odmor umornima i poštedite ih od buke.

Čistoća spavaonica potrebna je svima koji u njima borave. U spavaonicu ne ulazite u gozdericama, već za kretanje po kući koristite čiste papuče.

Štedite vodu u planinarskim i ostalim planinskim objektima, pogotovo onima u krškom području. Ne prolijevajte vodu i koristite je samo za osnovne potrebe (piće).

Prednost pri izboru mjesta za noćenje prepustite starijim i iscrpljenijim osobama.

Pušenje u planinarskim kućama nije dozvoljeno. Ako ste pušač, poštujujte pravo nepušača na čist zrak. Ne dozvoljavajte drugima da puše u prostoru gdje je to zabranjeno.

Ne opijajte se alkoholnim pićima.

Pružite potporu domaćinima kuće. Kupite barem čaj ili neku sitnicu (bar nešto) jer tako simbolički potpomazete održavanje kuće. U interesu vam je da kuća bude otvorena i sljedeći put kad dođete.

Oslobodite prostor ako je gužva u kući i ustupite što prije svoje mjesto onima koji dolaze.

Uredite prostorije prije odlaska kako bi i sljedeći posjetitelji mogli u njima ugodno boraviti; kuću ostavite u stanju u kakvom je bila pri vašem dolasku ili u još boljem.

Uključite se u akcije uređivanja planinarskih kuća i njihova okoliša u okviru svojih mogućnosti.

Upravljanje planinarskim kućama

Upravljanje planinarskim kućama, posebice onima u kojima se pružaju ugostiteljske usluge, regulirano je određenim propisima. Problematika koja je povezana s upravljanjem planinarskim objektima iznimno je složena, ali i važna, pa preporučujemo da se svi oni koji imaju dodira s upravljanjem planinarskim objektima, detaljnije upoznaju s pravnom regulativom. Ovdje navodimo samo najosnovnije činjenice i napomene.

Pružanje ugostiteljskih usluga kao što su prodaja hrane, pića ili usluge smještaja uređuje **Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti**. Pri pripremi tog zakona prihvaćen je prijedlog Hrvatskog planinarskog saveza da osim registriranih ugostitelja, HPS i njegove članice također mogu pružati ugostiteljske usluge. Međutim, svaki objekt gdje se pružaju takve usluge mora zadovoljiti **minimalno-tehničke uvjete** propisane prema vrsti (u ovom slučaju planinarski dom). Oni su razumljivi za objekte dostupne vozilom (svugdje u svijetu takvi se objekti tretiraju kao klasični ugostiteljski objekti), međutim za planinarske objekte udaljene od prometnica, do kojih se može doći jedino planinareći, neki od uvjeta su pretjerani te je HPS zatražio njihovu promjenu.

Zakonski propisi uređuju i obvezu **izdavanja računa za pružene usluge**. Ako usluge pruža registrirani ugostitelj koji je zakupnik objekta, to je obveza ugostitelja. Pruža li usluge planinarska udruga koja upravlja objektom usluge se mogu pružati isključivo članovima, u skladu s pravilima koja su propisana zakonom. Posluži li se u objektu hrana, posebno treba brinuti o sanitarnim uvjetima za prostor i osobe koje pripremaju hranu.

Napomene o nazivima kuća

Prilikom standardizacije planinarskih objekata 2002. dogovoreno je da **svi planinarski domovi, kuće i skloništa trebaju imati ime**, tj. da će se izbjegavati opisna obilježja (»pod Koludrom, »na Zavižanu« i sl.), kao što se to činilo prije. Tom su prilikom imenovani svi objekti koji nisu imali ime, pri čemu se vodilo računa o često korištenim nazivima i željama društava upravljača, pa čak i onda kada to nije primjereno (npr. nazivi povezani sa živim osobama - Tatekova koliba, Tivanovo i sl.) ili kada nazivi kuća mogu izazvati zabunu (npr. dom Bijele stijene u Tuku i kuća Dragutin Hirc na Bijelim stijenama, dom Miroslav Hirtz u Jablancu i sklonište Miroslav Hirtz na Bijelim stijenama i sl.). Neki objekti imenovani su prema opisnom obilježju (npr. »Pod Svetim Jurom«, »Na Strahinjščici« i sl.). Sklonište na području zvanom Babin grob na Učki nazvano je prikladnijim nazivom »Babino sklonište«. U

pravilu, najpraktičnije je kuću nazvati prema lokalitetu gdje se nalazi, kloneći se pritom imena kojim je već imenovan neki drugi objekt.

Neke su kuće nazvane osobnim imenima preminulih planinara. U nekim slučajevima naziv kuće sadrži ime i prezime (npr. planinarski dom Miroslav Hirtz, planinarsko sklonište Jakob Mihelčić), a u nekim slučajevima prezime je navedeno kao posvojni pridjev uz imenicu »dom«, »kuća« ili »sklonište« (npr. planinarsko sklonište »Ratkovo sklonište«, planinarski dom »Schlosserov dom«). Pri standardizaciji naziva, prednost je dana inačici koja je više uvriježena.

Planinarski dom na vrhu Ivanščice nosi tradicionalan naziv **Pasarićeva kuća**. Taj je naziv ostao u upotrebi, premda taj objekt ima status doma (a ne kuće), pa sada puni naziv glasi Planinarski dom Pasarićeva kuća.

Za sklonište pod Pasarićevim kukom u Rožanskim kukovima od vremena njegove izgradnje uvriježen je kolokvijalni naziv Rossijeva koliba, koji se i danas često koristi. Međutim, budući da je objekt zidan od kamena, očito je da nije riječ o kolibi (drvenom objektu), u planinarskoj se literaturi i evidencijama HPS-a uvijek koristi prikladniji naziv **Rossijevo sklonište**. Za planinarski dom »Vagabundina koliba« pod Zagradskim vrhom, uvažen je naziv pod kojim je taj objekt registrirao vlasnik, premda također nije riječ o drvenom objektu (kolibi).

Vagon. Željeznički vagon koji su članovi HPD-a »Dugi vrh« uredili za planinarske potrebe smatra se planinarskom kućom jer zadovoljava sve uvjete za tu vrstu planinarskih objekata.

Napomene o neuvrštenim kućama

U hrvatskim planinama, osim planinarskih kuća postoje i razni drugi objekti koji su na usluzi planinarima i izletnicima. Ovdje navodimo one objekte koji se ne smatraju planinarskim kućama (premda ih mnogi smatraju takvima) te kratka obrazloženja.

Domovi **Sušak** (»Mali dom«) i **Platak** na Platku (»Veliki dom«, na Velikom Pribenišu) nemaju status planinarskih objekata jer njima ne upravljaju planinarske udruge niti postoji ugovor između vlasnika ili upravljača s planinarskom udrugom. Od 2006. oni nisu u HPS-ovu popisu planinarskih objekata.

Na južnoj padini i na vršnom dijelu Medvednice ima više objekata koje planinari rado posjećuju, a koji nemaju status planinarskih kuća jer njima ne upravljaju planinarske udruge niti postoji pisani ugovor s planinarskom udrugom. To su objekti Zlatni medvjed, Vidikovac, Grofica, Šumski dvor, Gorščica, Lugarnica kod Kraljičinog zdenca, Kraljičin zdenac i dr.

Objekti HGSS-a. Hrvatska gorska služba spašavanja uredila je nekoliko objekata koji članovima te službe služe kao interventne baze. Iako bi se, po kriteriju da su HGSS i njegove stanice članice HPS-a, mogli ubrojiti među planinarske objekte, takvi objekti nisu obrađeni u ovom priručniku jer nisu primarno namijenjeni planinarskom posjećivanju. Iznimka među HGSS-ovim kućama je kuća »Jezerce« na Nevoljašu na Papuku, koja u prizemlju ima stalno otvorenu prostoriju za planinare (zimsku sobu). Nisu uvrštene npr. kuća riječke stanice HGSS-a na Platku, kuće zagrebačke stanice HGSS-a na Bliznecu i na Sljemenu ni kuća HGSS-a u Starigradu Paklenici.

Otvorene drvene nadstrešnice koje postoje na raznim planinama u unutrašnjosti Hrvatske (Medvednica, Slavonija i dr.) ne smatraju se planinarskim objektima, premda se često kolokvijalno nazivaju skloništima. Slično tako, kućica **Rebar** kod Klane ne ubraja se u planinarska skloništa jer nema uređenog interijera (u tijeku je uređenje).

Planinarske kuće u izgradnji, koje još nisu u funkciji, nisu uvrštene u ovaj priručnik.

Kuća **Kladeščica** na istočnoj Medvednici više nije planinarski objekt jer PD »Zelina« koji njome upravlja više nije članica HPS-a. Budući da to društvo nije preuzelo članski materijal, sukladno Statutu HPS-a automatizmom je brisano iz članstva HPS-a.

Kuća pod Vošcem na Biokovu zbog neriješenih vlasničkih odnosa nije u funkciji gotovo dva desetljeća. Kuća **Snježnik** je napuštena i oštećena, a planirana obnova je intervencijom inspekcije zaštite okoliša zaustavljena do daljnjega. Kuće **Lokanda** kod Ravne Gore i **Prezdanak** na Dilju odlukom upravljača više nisu planinarske kuće, isto kao i kuća **Kutinica** pod Moslavačkom gorom. Na toj kući još stoji kamena ploča »Planinarski dom«, no planinari ju više ne koriste. Skloništa **Kaoca** na Biokovu i **Zlatko**

Prgin pod Orlovačom na Trtru više se ne koriste (u tijeku je uređenje novih objekata koji će ih zamijeniti).

Risova jazbina na Medvednici je kuća koju za svoje potrebe koriste planinari jednog zagrebačkog planinarskog društva, ali zbog blizine drugih specijalnih objekata prostor na kojem se nalazi nije namijenjen za veće planinarsko posjećivanje. Zbog toga što ne može primiti veći broj posjetitelja te se prema dogovoru s upravljavcem ne vodi u popisu hrvatskih planinarskih kuća.

Društvene prostorije planinarskih udruga. Neke planinarske udruge imaju na raspolaganju prostorije koje koriste za svoj rad, no objekte u kojima se takve prostorije nalaze ne smatramo planinarskim objektima u izvornom smislu, čak i kada se nalaze u planinama ili u njihovom neposrednom podnožju. Najbolji primjer za to je objekt u kojem je sjedište HPS-a, koji se ne može smatrati planinarskim domom premda se nalazi na prvim obroncima Medvednice.

Alan Čaplar
urednik@urednik.hr

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
Zagreb